

D Ü Ş Ü N C E

ԴՄԵՐԻՅԵ

Kasım
2020

9.
Sayı

“Ve bize özgü bu
Genç ölmek bize özgü
Ve bize özgü, hiç bir zaman silinmemek anılardan...”
Tsıba Efkan

Abhaz-Gürcü Sorunu ve Sorundaki Rus Rolü

Wazba Abdulkadir

Kimi zaman dost kimi zaman düşman olsalar da Abhaz ve Gürcü toplumu binlerce yıldır sınır komşularıdır. Son yüzyıl içerisinde Gürcülerin milliyetçi politikaları ve Rusların iki millet arasına soktuğu fitnelerin birleşmesi ile iki halk birbirlerine düşman hale geldi. Bu sorundaki Rus rolünü anlamak için Kafkasya'daki Abhaz-Gürcü meselesinin temeline inmemiz gerekiyor.

Bolşevik devriminden sonra Sovyet rejimi, "ulusların kendi kaderlerini" tayin edebileceklerini beyan etmişti. Abhaz halkı da bu hakkını kullanarak 26 Mart 1921 tarihinde Gürcistan ile eşit bir cumhuriyet olduğunu ve birliğe bu statü ile katılmak istediğini bir deklarasyon ile ilan etti. Milletler Komiserliği Kafkasya Bürosu, kararı onayladı. **Sonuç Lenin'e telgraf ile bildirildi.** Ancak Lenin Abhaz Cumhuriyeti tarafından çekilen bu telrafa herhangi bir cevap vermedi.

İlerleyen süreçte Rusya'da ikinci adam konumunda bulunan ve bir Gürcü milliyetçisi olan Stalin Abhazya'nın bu deklarasyonunu kabul etmedi. **Stalin'in baskıları sonucunda** Kafkasya Bürosu şu kararı aldı: "Abhazya, Gürcistan SSC'si bünyesinde özerk bir cumhuriyet olacaktır."

Aralık 1936'da Gürcistan Devlet Başkanı Beria, Abhaz Başkanı Lakoba'yı Tiflis'te misafir ettiği esnada zehirleyerek öldürttü. Sonraki kırk yıl içerisinde Gürcistan Abhazya'da nüfus bozma politikaları gerçekleştirmiş ve Abhazya'yı asimile etmeye çalışmıştır.

Sonuç: Abhazya'da 1897 yılında 58 bin 697 Abhaz yaşarken 1978 yılında nüfus ancak 95 bin 250 olmuştur. Bölgedeki Gürcü nüfusu ise 1978 yılında iki yüz bini aşmıştır.

İlerleyen yıllarda Gürcüler ayrı bir üniversite kurmak, Abhazlarla hiçbir kamu işyerinde beraber çalışmamak gibi kararlar alıp anlaşmazlıklara neden oldu. İki millet arasında çatışmalar çıktı, insanlar öldü. Abhazya'da yaşanan bu çatışmalarda Gürcülerin arkasında Gürcistan devleti de vardı.

Sovyet rejimi çöküp Abhazya 27 Temmuz 1992'de bağımsızlığını ilan edince Gürcistan yok sayılmamış ve karşılıklı statülerin belirlenmesi için Abhazya komitesi Gürcistan'a müracaat etmiştir. 14 Ağustos 1992'de Gürcistan ise bu davete saldırıyla cevap vermiştir. Ardınba bu durum karşısında şu cümleleri sarf etti:

"Bizim karşılıklı ilişkilerimizde barışçıl ve uygar çözümler ile ilerleme teklifimize tanklarla, silahlarla, cinayetler ve soygunlarla cevap verdiler."

Bu durum üzerine ülkede 18-40 yaş arası tüm erkekler savaşa çağrıldı. Abhazya'yı desteklemek için Türkiye'den ve Kuzey Kafkasya'dan birçok Abhaz ve Abhaz dostu halk cepheye akın etti. Şu yemini ettiler:

"Artık Abhazya'yı korumak bizden koparılamaz bir hakkımız ve görevimizdir. Bizim için artık Abhazya: Anavatan. Ve **bu andan itibaren Kafkasya'da herkes Abhaz'dır.**"

Abhazya, zaferi kazandı. Ancak Abhazlar "Kurtuluş Savaşı" olarak nitelendirilen bu savaşta büyük kayıplar verdi. **Siviller dahil dört bine yakın Abhaz hayatını kaybetti.** Yüz bin kişilik bir ulus için bu kayıp çok yüksekti.

Taraflar arasında gerilimin olduğu zamanlarda Rusya'nın iki halkın arasına soktuğu yeni bir anlaşmazlığın 70-80 yıl içerisinde nasıl büyük bir savaşa evrildiğini tarih bize gösterdi. Dikkat etmek gerekir ki aynı politika Ruslar tarafından bugün de uygulanmaktadır.

Acıları hala hatırlansa da Abhaz-Gürcü Savaşı dün de kaldı. Bugün ikili ilişkilerin iyileştirilmesi için her türlü adımın atılmasını istemekten, iki halkın kendi sınırları içerisinde dostça yaşamalarını dilemekten başka yapabileceğimiz bir şey yoktur.

Rusya, Azerbaycan-Ermenistan arasında henüz imzalanmış anlaşmada olduğu gibi Kafkasya'da kendi konumunu sağlama almaya devam ediyor. Yanı başında Rus birliği istemeyen Kafkas halkları sorunlarını kendi aralarında çözmek zorundadır.

Kaynakça:
<https://twitter.com/ApsuaraGrubu>
https://insamer.com/tr/abhazya_639.htm
<https://www.yenisafak.com/hayat/abhaz-gurcu-sorunu-581072>
<https://abaza.org/tr/yashamak-ichin-yolyume-gitmek>

Geçmişten Bugüne Karabağ

Gonepş'ey Janbek

Tarihi seyirde Artsak, Albanya, Arran gibi isimlerle adlandırılmış olan bölge Türk hakimiyetinde Karabağ adını almıştır. Bu bölgede m.ö. 4000'lerde Hurrilerin yaşadığını görmekteyiz. Daha sonra Urartular ve Sakaların egemenliklerinin akabinde m.ö. 200'lerde bölge Artsakların eline geçmiştir. Bu dönemde bölgenin adı bu kavmin adını alarak Artsak olmuştur. Bugün de Ermeniler bölgeyi Artsak olarak adlandırmakta ve bu kavmi genetik olarak Ermenilerle ilişkilendirmektedir. Diğer bir görüşe göre ise Artsak isminin sonundaki "-sak"ın Sakalardan miras kaldığı ve bu kavmin yalnızca isim kökeni olarak değil etnik köken olarak da Sakalara dayandığı savunulmaktadır. Alanların ve Romalıların saldırılarıyla zayıflayan Artsaklar ayakta kalmayı başarmış ve güçlenmişlerse de m.s. 226 yılında İran kökenli Sasaniler Artsakları dağıtmıştır. 1. ve 2. yüzyıllarda Bizans, 3. ve 4. yüzyıllarda Sasani hakimiyetinde kalan bölgeye 6. yüzyılda Hunlar, 7. Yüzyılda da Hazarlar hakim olmuştur.

Karabağ'ın İslam'la tanışması 7. yüzyılda Hz. Osman zamanında gerçekleşmiştir. Bu yüzyılda Kafkasya'ya gelen İslam orduları Karabağ'ı fethetmiştir. 11. yüzyılda Selçukluların eline geçmiş olup bu dönemde bölge Oğuz Türklerinin muhaceretine sahne olmuştur. Büyük Selçuklu Devletinin ardından bölge sırasıyla Irak Selçukluları, İlidenizliler, İlhanlılar, Timurlular ve Akkoyunluların, akabinde de Safevilerin hakimiyetine girmiştir.

7. yüzyıldan itibaren Müslümanlaşan bölgede önceleri Sünnilik (Şafilik-Hanefilik) yaygın iken Safevi hakimiyetinde İran ve Azerbaycan sahası Şiileştirilmiştir. Bunun dışında Safevilerin stratejik bir coğrafi bölge olan Kafkasya'yı elde etme gayesiyle Azerbaycan'da ve özelde Karabağ'da hakimiyet kazanması Osmanlılar için tehlike arz eder hale gelmiştir. 1514'te Çaldıran Savaşı gerçekleşmiş olup Osmanlı galip gelmiş ve Karabağ dahil olmak üzere pek çok yeri Safevilerden almıştır fakat bölge 1588'e kadar sık sık el değiştirmiştir. Karabağ 1588'de kesin olarak Osmanlı'nın eline geçmiş, merkezi Gence olmak üzere Karabağ eyaleti kurulmuş ve Karabağ-Gence Beylerbeyliğine bir Abhaz olan Suhumlu Haydar Paşa atanmıştır.

III. Ahmet döneminde Osmanlı'nın Azerbaycan'daki egemenliği zayıflamıştır. Çarlık Rusya'nın desteğiyle 1735 Gence Anlaşmasıyla bölge tekrar İran'a (Safevilere) bırakılmıştır. Safevi hükümdarı Nadir Şah'ın öldürülmesinden sonra doğan boşlukta Azerbaycan sahasında pek çok hanlık kurulmuş olup bunlardan biri de Penah Ali'nin kurduğu Karabağ Hanlığıdır.

1783 yılında Gürcistan'ı kontrolüne alan Rusya Kafkaslarda etkin bir rol oynamaya başlamış ve dikkatini Azerbaycan sahasına yöneltmiştir. İran ve Rusya'nın bölgedeki güç mücadelesinin ardından 1813 Gülistan Antlaşmasıyla Karabağ Ruslara bırakılmış ve 1822'de Hanlık lağvedilmiştir.

SSCB'nin kurulmasının ardından 1920'de Ermeni Komünist lider Mikoyan, Merkez Komite'ye verdiği raporda Ermenilerin Karabağ'la bağının olmadığı ve Karabağ'ın Bakü'den koparılmaması gerektiğini belirtmiştir. 1921'de Karabağ meselesi ülke yönetiminde bir krize yol açmış olup Azerbaycan Komünist Partisi konunun araştırılması için üç kişilik bir heyet kurmuştur. Bu heyetin verdiği raporlar doğrultusunda 1923 yılında Dağlık Karabağ Özerk Bölgesinin tesisine karar verilmiştir. Sovyet Azerbaycan'ı sürekli bölgede hak iddia eden bir Ermeni azınlıkla karşı karşıya gelmiştir. Stalin ise Karabağ'da Azerbaycan Türklerinin, Ermenilerin ve Rusların etkin olacağı bir düzen kurmuştur. 60 yıl boyunca bölgede Ermeni nüfusu artmıştır. Sovyetlerin dağılmasının ardından 1991'de Ermenistan Karabağ'a saldırmış ve işgal etmiştir. Sene 2020... Aradan 29 yıl geçti. Azerbaycan, Ermeni işgali altındaki topraklarını geri almaya başladı fakat sorun halen nihai çözüme ulaşmış değil.

Kaynakça:

- Mustafa Aydın, Karabağ, TDV İslam Ansiklopedisi 24. Cilt, 2001: İstanbul
- İlber Ortaylı, Azerbaycan'ın Karabağ'ı, Hürriyet Gazetesi, 4 Ekim 2020
- Ş. Duygu Ata Kuduban, Mevlüt Kaya, Karabağ'ın Siyasi Serüveni: İslam Öncesinden Sovyet İdaresine, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2017: Erzurum
- tr.wikipedia.org, Safevilerin İran'ı Şiileştirmesi, 22 Ekim 2020
- bbc.com, Dağlık Karabağ'da Azerbaycan-Ermenistan Anlaşması: Sınırlar Nasıl Değişti? 13 Kasım 2020

Kalpak Kültürü

Haydar Bozkurt

Kuzey Kafkasya dolaylarına seyahat etmesem de Dağıstan'ın Derbent kentine 3 veya 4 saat uzaklıktaki Şamahı kentinde bir cenaze merasimine katılmış ve yerel dilde "yas" adı verilen bu olayı kültürel farklılıklarıyla derinlemesine yaşarken dua okuyan imamın siyah renkli keçe kalpağına gözüm takılmıştı. Belki de ilk kez Kafkasya'da kalpak görüşümdü bu. Gürcistan topraklarında otobüs ile ilerlerken yol kenarında beyaz koyun yünü büyük kalpakların asılı olması ve Trt Avaz kanalında Kabardey Balkar Cumhuriyeti adlı belgeselde yaşlı bir kalpak ustasının bu geleneğin öneminden bahsetmesi bende sembollerin birer manevi kale işlevi gördüğü kanaatini uyandırdı.

Peki sadece Kafkasya'da mı görülüyor bu kalpak? Orta Asya'da cuma günü bir camiye girdiğimde vaaz dinleyen yaşlıların kalpak hassasiyetini görünce bu fikrim pekişti. Din ve kültürün harmanlanmış bir sembolü olduğuna kanaat getirdiğim bu kıyafet, bölgeden bölgeye değişiklik gösteren, "etnisite turnusolü" diyebileceğimiz türden bir konu başlığıydı.

Kalpakistan imalat süreci çok ilginç, hepsi öyle olmasa da anne karnındaki kuzunun derisinden yapılan kalpaklara kürk ekleniyor ve kullanıma hazır hale getiriliyormuş. Orta Asya ve Kafkasya gibi iki farklı coğrafyada kalpak kültürünün hassas olmasını tarihsel sürece, savaşlara, dini boyutlara ve iklim şartlarına bağlıyorum.

Üniformik toplum olmak bazı disiplinel sonuçlar doğurur. Genç ve yaşlı kuşak arasında sevgi, saygı ve hoşgörü kültürüne azami surette önem verilmesi, başta Kafkas kültürü olmak üzere çevre coğrafyalarda sık rastlanan durumdur. Çerkeska ve kalpak sembolü bu geleneğin taşınmasında kuşaklar arası bu ciddi bağın meyvesidir. Çocukların örflerine dayalı yetişmesi sembolik mirasların aktarılmasına bağlıdır. Bu sembolik mirasların zamanında ne usul ile kullanıldığını hikayeleştirerek anlatmak mühim bir konudur. Örnek olarak eskiden dışarıya kalpaksız çıkmanın yanlış bir davranış olduğu geleneği ataların bu kıyafet adabına yönelik hassasiyetini gözler önüne sermektedir.

Adı ister börk ister papak isterse kalpak olsun burada ana durum "gelenek ve görenekleri nesilden nesile hem maddi hem manevi anlamda aktarmaya kararlıyız" mesajıdır.

Hasıl-ı kelam, kalpak bir moda ikonu veya aksesuar değildir.

- 1 Мы джанэр куэду дахэщ ауэ Аминат и джанэри дахэщ
(Mı caaner kuedu daaxeş, aawe Aminat yı caaneri daaxeş).
Aminat'ın gömleği güzel ama bu gömlek de güzel

Джанэ (Caane) → Gömlek

Дохэ (Daaxe) → Güzel

Куэд (Kued) → Çok

- 2 - АдыгэбзэкIэ, АбазэбзэкIэ упсэлъэфрэ? (Adıgebzek'e, Abazebzek'e vupsel'efre?)
Çerkesçe ve Abazaca konuşabiliyor musun?

+ АдыгэбзэкIэ тIэкIу сопсэлъэф ауэ АбазэбзэкIэ сыпсэлъэфкъым.
(Adıgebzek'e t'ek'u sofsel'ef awe Adıgebzek'e sıpsel'efk'ım.)
Biraz Çerkesçe konuşabiliyorum ama Abazaca konuşamıyorum.

псэлъэн (Psel'en) → Konuşmak

тIэкIу (T'ek'u) → Biraz

Aile Fertleri

1 Адэ (Aade) → Baba

2 Анэ (Aane) → Anne

3 Анэщ (Aneş) → Amca

4 Адэщ (Adeş) → Dayı

5 Нанэ (Naane) → Anneanne/Babaanne

6 Дадэ (Daade) → Dede

Özlü Söz

**ПфIэкIуэ щхъэкIэ умыгъ къэбгуэтам щхъэкIэ умыгуфI
эя.**

(Pf'egue şhak'e vumiğ gabgotaam şhak'e vumıguf'eya.)

Kaybettiğin için ağlama, bulduğun için sevinme.

Gençlik Komisyonu

Zeynep, Kandemir, Kaşav, Akif, Setenay, Ahmet, Esra, Elif, Aleyna, Neris, Ruslan, Sümeyye, Furkan, Jankat

Zeynep

Vi-pşıhaşa f'ıuve nıboğhe. Biz Kuzey Kafkasyalılar yıl boyunca kahramanlarımızı- zaferlerimizi anıyoruz. Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz? Birçok Çerkes'in ve Kuzey Kafkasya grubunun sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımların çoğunu bunlar oluşturuyor.

Kaşav

Toplumumuzun zaferleri ve savaş kahramanlarını anmasını doğal buluyorum. Bu durumun özellikle diasporadaki Çerkesler'de daha yaygın olduğunu gözlemledim. Bunun sebebi muhtemelen toplumun tutunacak bir dal araması.

Kandemir

Nasıl yani, tutunacak bir dal derken? Milletvekili Umut Bozdağ haricinde herkes bizi sever. 😊 Çerkesler, Türkiye genelinde ününü çoktan salmış zaten. Bizim bir kahramana ihtiyacımız mı var? 😊

Akif

Katılıyorum kardeşime.

Kaşav

😊😊😊 Hajim, en popülerinden bir örnekle açıklayayım. Toplum, Ethem Bey bahanesiyle hainlik yaftasıyla karşı karşıya kaldı. Bu yüzden komutanları, savaş kahramanlarını anmak bir meydan okuma haline geldi. Toplum bu duruşuyla bir nevi: "Bizde onlarca vatansever komutan var. Biz hain değiliz." demektedir. Bize "Siz hainsiniz!" diyenler; kendi kültürümüzle, dilimizle bu toplumda olmamızı istemediler. Biz de kahramanlarımızı öne çıkararak aslında bu fikre karşı çıktık.

Akif

+1

Kandemir

Zeynep

Yıl içinde andığımız birçok gün var: Bayrak, vatana dönüş, baharın gelişi, anadil... Ve daha fazlası. Şahsî düşüncem; bu günleri kutlamanın güzel olduğu yönünde, hatta kutlamak da lazım. Fakat bir noktadan sonra kısır döngüye girdiğimizi düşünüyorum. En azından bazı günleri elimine etmek gerek, andığımız günleri de gerçekten umursayarak anacak hale getirmemiz. Tıpkı 21 Mayıs gibi. Gerçekten anlamlı günleri, kıymetini bilerek yâd etmek...

Kandemir

Evet kesinlikle si şıpkhu. Çerkes tarihinin en; önemli, kara, kayıplı tarihidir 21 Mayıs. Ancak Çerkeslik, Kafkasyalılık sadece "bir" tarihten ibaret değil. Askeri zaferlerimiz, birçok kültürde olan yeni yıl-bahar, bayrak günümüz var. Bunların en etkin şekilde kutlanması lazım. Toplumumuzda neredeyse unutulmuş, yeni yeni kutlanmaya, anılmaya başlıyorlar. Ben Çerkes veya başka Kafkasyalı bir kavimden olmasam, uzaktan bakan biri olarak "Yav bu Çerkeslerin de bir 21 Mayıs'ları var. Ancak 21 Mayıs!" derdim açıkçası.

Akif

21 Mayıs önemli.

Kaşav

Böyle günleri elimine etmek zor. Akışına bırakmak müdahale etmemek lazım. Zaten toplum birkaç anlamlı günü etkin olarak anarsa bazı günler kendiliğinden kayıplara karışacaktır. 😊

Kandemir

Bir ekleme yapmak istiyorum. 21 Mayıs'ta yaptığımız varsa yoksa salt bir yas. Çünkü o tarihte biz çok şey kaybettik. Sadece vatanımızı değil dilimizi, kimliğimizi, kıyafetimizi, sağlıklı yaşam tarzımızı... Mübalağa demezseniz her şeyi kaybettik! Bunun da bilincinde olmamız lazım.

Akif

Katıldım kardeşime.

Zeynep Akif'i gruptan çıkarttı

Zeynep

Bir bana katılmadı. 😡 Her yazılanı onaylıyor. 😊

Kaşav

hahahahaha

Kandemir

Alıntılarla Türkiye Çerkesleri Kitabı

Haz. Waza Abdulkadir

Kitabın Künyesi: Caner Yelbaşı, Türkiye Çerkesleri, İletişim Yayınları, İstanbul, 2019

Kitap “hala tabu kabul edilen birçok alt konunun bir araya gelmesinden oluşuyor.” (s.11)

“2000’li yılların başına kadar, imparatorluktan ulus-devlete geçişin gerçekleştiği bu dönemin tartışmalı konuları Türkiye içerisindeki bağımsız araştırmacılar için adeta dokunulmaması gereken konulardı.” (s.18) “Bu kitap kapsadığı dönemle ilgili olarak var olan tarih yazımına yeni bir bakış açısı getirmeyi” hedeflemiştir.(s.19)

Yazar, ana akım tarih yazımında tarihi tanımlamada kullanılan terimlerden farklı terimler kullanıyor. Bunlardan birisi de “iç savaş” terimi. İç savaş: “En az bin kişinin öldüğü silahlı bir çatışma. Bir devletin sınırları içerisinde farklı gruplar ya da otorite sahiplerinin arasındaki bir mücadeledir.” olarak tanımlanmaktadır.(s.20)

“Çerkes Ethem ve Mustafa Kemal’in mücadelesi iktidar için yapılan bir çatışmaydı. Kuşçubaşı Eşref’in Kemalist yönetime karşı giriştiği muhalefet de iktidarı ele geçirmek için yapılan bir mücadeleydi.”(s.29) Bu yüzden yazar Ankara Hükümetiyle otorite mücadelesine giren birliklerin “isyan” ettiklerini değil, Ankara Hükümeti ile bir iç savaş içerisinde bulunduklarını bu olayın böyle ifade edilmesi gerektiğini yazıyor.

1919-1920 yılları geniş anlamda Yunan ve Ankara Hükümeti’nin güçleri arasında gerçekleşen savaş dönemi olarak görülsede, bu dönemde Kuva-yı Milliye’ciler ile İstanbul Hükümeti’nin destekçileri arasında çarpışmalar olmuştur. Bu noktada, dönemin en göze çarpan isimleri Çerkes Ethem ve Müslüman halkı Kuva-yı Milliye’ye karşı harekete geçiren, Anzavur Ahmed meseleleri inceleniyor.

Adapazarı-Düzce olayını kontrol altına alan Ethem’in Yozgat- Çapanoğlu olayını kontrol etmesi için de davet eden Ankara hükümeti ve daha sonra gerilen ipler ve Ankara hükümeti ile Çerkes Ethem arasında yaşanan politik problemler aşamalarıyla aktarılıyor.

Kıyaslamalarla anlatımı güçlendiren yazar aynı yıllarda devrim gerçekleştiren Bolşevikler ve Kemalistlerin ortak noktasına şöyle parmak basıyor: “Kendilerini destekleyenleri “ilerici/ilerleme” kendilerine karşı olanları “gerici, irticacı, çağdışı” ya da “eski rejime sadık” olmakla nitelediler.” (s.21)

Yazar, Kemalistlerin kendileri haricinde aktif çalışmada bulunan gruplara yakıştırdığı yaftaları şu şekilde kaleme alıyor: “Kemalist hareket, geçmişi yeniden dizayn etmekte, kendisini baştan itibaren mücadelenin merkezine almakta, ülkedeki tek otoritenin kendisi olmamasına rağmen tek meşru otorite kendisiymiş gibi kendisine karşı koymaları baştan itibaren isyan olarak nitelemektedir.” (s.31)

Kitabın en önemli kısımlarını, **Çerkeslerin Ankara Hükümeti ve Kuva-yı Milliye’ye karşı olan yaklaşımları oluşturuyor.** Bu konu hakkında detaylı incelemeler bulmak mümkün. Yazar Çerkeslerin Ankara Hükümetine bakışını üç farklı gruba ayırıyor ve bu grupları sırasıyla tanımlıyor: (s.25)

İlk Grup, “Anadolu’da itilaf devletlerine ve Yunan işgaline karşı mücadele de önemli bir rol aldılar.” Ankara hükümetine başından sonuna kadar bağlı olan bu grupta; Bekir Sami Kunduh, Janutuko Yusuf İzzet Paşa ve Rauf Orbay gibi önemli isimler bulunuyor.

“İkinci grup, milli mücadeleye başından beri katılsalar da daha sonra hareketi terk ettiler ya da Ankara tarafından tasfiye edildiler.” Ayrıca bu grup Enver Paşa’ya daha yakın bir çizgide bulunmakta. Başlıcaları; Çerkes Ethem ve Kuşçubaşı Eşref.

Üçüncü grup, “birinci dünya savaşına katılmış Osmanlı askerleri ve eski Teşkilat-ı Mahsusa üyeleri idi.” Bunlar Ankara hükümetinin Osmanlı Devleti’ne isyan ettiğini söylüyor ve bu sebeple Anadolu’daki harekete karşı çıkıyorlardı. Ahmed Anzavur, Sefer Berzeg, Maan Şirin gibi dönemin önemli isimleri bu gruba dâhiller.

Kitapta ele alınan konulardan birisi de “Yüz ellilikler Listesi’dir”.

İtilaf devletlerinin yüz elli kişinin hain olarak ilan edilebileceği, geriye kalanların affedilmesini talep etmesi üzerine 1924 yılında TBMM tarafından “Yüz ellilikler Listesinin oluşturulmasını ve çoğu bu listede bulunan Çerkesler’in Ankara’ya karşı 1924 yılından itibaren izledikleri muhalefeti konu edinmektedir. ” (s.41)

“Listedeki yüz elli kişiden 86’sı Çerkes’di.” “Geçmişte kendi aralarında da anlaşmazlıklar bulunmasına rağmen artık onları bir araya getiren ortak bir düşman vardı: Kemalistler.” (s.41) Erken Cumhuriyet döneminde Türk olmayan topluluklar büyük zorluklarla karşılaşmışlardır. “Kemalist elitler hiçbir zaman çoğulcu bir politik sistem kurmayı amaçlamamışlardır. Türkçe dışındaki dillerin yasaklanması ve Çerkes kimliği gibi Türk olmayan kimlikleri kamuda görünür olmaktan men” etmişlerdi. (s.41)

Erken Cumhuriyet döneminde önde gelen bir siyasetçi ya da Kemalist, **Çerkes kimliğini “gericilikle” yahut “hainlikle” özdeşleştirmekteydi.**

Kitap, Türkiye Çerkesleri’nin, Kurtuluş Savaşı sırasında, cumhuriyet kurulmadan hemen önce ve cumhuriyet kurulduktan sonra yaşadıklarını öğrenmek için başvurulması gereken temel eserlerden birisi.

Okumanızı arzu ederiz.

Saçlarını omzundan geriye atıp güneş gözlüğünü taktı. Ardından kapattığı kapıyı kilitleyip, yüksek topuklu ayakkabıları müsaade ettiğince seri adımlarla apartmandan çıktı. Saatini kontrol ettiğinde, şiddetli geçimsizlik sorunuyla boşanmak üzere kendisine başvuran müvekkili Fatma Hanım ile olan görüşmesine geç kalmadığını anladı, yavaşladı. Yoldan karşıya geçip arabasına yöneldiğinde arkasından yaklaşan adımları duydu. Başını çevirdiğinde, komşusu Bankacı Ahmet Bey'i gördü.

“Günaydın Esmâ Hanım. Nasılsınız?” diye sordu Ahmet Bey gülümseyerek yanına gelirken.

“Hayırlı sabahlar Ahmet Bey. Gayet iyiyim. Sizler nasılsınız? Elif Hanım, çocuklar?” diyerek karşılık verdi neşeli bir ses tonuyla.

“Çok şükür bizler de iyiyiz. Harun Beyler nasıllar?”

“O da çok iyi ama işleri yoğun, o yüzden biraz stresli haliyle.” dedi Esmâ Hanım buruk tebessümüne.

“E tabii kış geldi, turistler kayak tatiline geliyor. Otel yoğun olur yılın bu zamanı.”

“Aynen öyle. Elif Hanım'a selamlarımı iletin lütfen. Görüşmek üzere.” dedi arabasına yaklaştığını fark ettiğinde.

“İletirim. İyi günler.” diyerek gülümseyen Ahmet Bey, kendi aracına doğru ilerlemeye devam etti. Elindeki mavi dosya kırış-masın diye emanet gibi tuttuğu laptop çantası, her adımında dizine çarpıyordu. Rüzgârın etkisiyle alnına düşen saçlarını ve kravatını el yordamıyla düzelterek dosyayı diğer eline aldı. Önünden geçtiği fırıncı Osman Efendi'ye başıyla samimi bir selam verirken ayağının tökezlemesiyle birkaç dengesiz adım atan Ahmet Bey:

“Hay Allah nerden çıktı şimdi bu, kaldırımın ortasında?” dedi, ayağının takıldığı fidana bakarken.

“İyisiniz değil mi Ahmet Bey? Gece rüzgâr şiddetliydi sanırım, söktü yerinden. Köpeklerin su kaplarını da devirmiş.” dedi koşarak Ahmet Bey'in yanına gelen fırıncı. İyi olduğunu başıyla onaylayan Ahmet Bey'in ardından bakarken, fırından:

“Osman Efendi!” diye seslenen Neslihan Hanım'ın sesiyle irkildi.

“Geldim geldim. Neydi seninki, peynirli miydi?” dedi Osman Efendi tezgâhın başına ilerlerken.

“Evet, 2 tane peynirli poğaça. Bir de kirazlı meyve suyu.” diye yanıtladı Neslihan Hanım'ın oğlu Kaan.

“Tamamdır. Buyur bakalım. İyi dersler!” dedi poşeti çocuğa uzatıp.

“Teşekkürler. İyi günler Osman amca.” dedi Kaan fırından çıkarken başını çevirip. Neslihan Hanım oğluna sarılıp öptü. Kaan, boynundaki atkıyı burnuna kadar çekip sokağın başındaki okuluna ilerledi.

...

Ahmet Bey, Esmâ Hanım'ın kış günü neden güneş gözlüğü taktığını, sorgulamadı. Esmâ Hanım, Ahmet Bey'in mavi dosyayı tutan elinin neden titrediğini, sorgulamadı. Neslihan Hanım, Ahmet Bey'in ayağının takıldığını görünce, Osman Efendi'nin neden telaşlanıp terlemeye başladığını, sorgulamadı. Osman Efendi, Neslihan Hanım oğluna sarılırken, Kaan'ın gözlerinin neden dolduğunu, sorgulamadı. Annesi Kaan'ın okula geç kalmasına rağmen neden yavaş adımlar attığını, sorgulamadı.

Avukat Esmâ Hanım eşi tarafından dövüldüğünde oluşan morlukları gizlemek için makyaj yapıyor ve gözlük kullanıyordu. Bankacı Ahmet Bey, müdürünün aylardır devam eden haksız aşağılamalarına dayanamadığı için istifasını vermek üzere iş yerine son kez gidiyordu. Fırıncı Osman Efendi çocukluğunda ailesinden gördüğü şiddet sebebiyle kişilik bozukluğu yaşıyor, son zamanlarda iradesine hâkim olamıyordu; bu yüzden belediye tarafından yeni dikilen fidanları söküyor, sokak hayvanları için mahalleli tarafından konulan su kaplarını gizlice deviriyordu. Neslihan Hanım, akrabaları tarafından oğlunun okul başarı-sıyla ilgili hakarete uğruyordu. Kaan, okulda, yaşitlarına nazaran sıska bir çocuk olduğu için akran zorbalığına maruz kalıyor; annesi tarafından, başarısız olması sebep gösterilerek geceleri uyku uyutulmadan ders çalıştırılıyordu.